

## ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-ՆԱՏՕ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵ- ՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդվածում ներկայացվում և վերլուծվում է Հայաստանի Հանրապետության և ՆԱՏՕ-ի համագործակցությունը՝ մասնավորապես անդամակցությունը «Անհատական գործընկերության գործողությունների» և «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրերին:

**Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ.** արտաքին ռազմական քաղաքականություն, Աֆղանստանում անվտանգության աջակցության միջազգային ուժեր, Ադետների արձագանքման եվրատլանտյան համադասող կենտրոն, խաղաղաշինություն, «Անհատական գործընկերության գործողությունների» և «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրեր, Հյուսիսատլանտյան դաշինքի կազմակերպություն:

Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ոլորտի ղեկավարությունը, առաջնորդվելով երկրի արտաքին եվրախնտեգրման սկզբունքով, ձգտում է հնարավորինս ակտիվ և արդյունավետ հարաբերություններ գարգացնել Հյուսիսատլանտյան դաշինքի հետ՝ արդյունավետ համագործակցություն ծավալելով ԵԱԳԽ և ԳՀԽ ծրագրերի շրջանակներում և առավելագույնս օգտվելով անվտանգության ապահովման համար դրանց ընձեռած հնարավորություններից, իսկ ռազմական համագործակցության բնագավառում ձգտում է զարգացնել առավել արդյունավետ ուղղությունները թե՛ ծրագրերի շրջանակներում, թե՛ ՆԱՏՕ-ի անդամ պետու-

թյունների հետ երկողմանի հիմքի վրա:<sup>1</sup>

ՆԱՏՕ-ի հետ Հայաստանի Հանրապետության հարաբերությունները կարելի է բաժանել երեք ժամանակաշրջանի՝ անկախացումից մինչև 1997 թվականը՝ հարաբերությունների կայացման ժամանակահատված, 1998–2002 թվականները՝ համագործակցության ընդլայնման և համակարգման ժամանակահատված, 2002 թվականից սկսած՝ հարաբերությունների վերելքի ժամանակահատված: ՀՀ-ՆԱՏՕ համագործակցության զարգացման գործընթացը պայմանականորեն կարելի է բաժանել երկու հիմնական փուլի՝ պասիվ և ակտիվ: Առաջին փուլը ընդգրկում է 1990-ական թվականները, երբ կողմերը զբաղված էին տարբեր մակարդակներով և ոլորտներում հարաբերությունների հաստատման խնդիրներով: Այս փուլում կողմերի միջև սկզբնավորվում են հարաբերություններ: Հայաստանի Հանրապետությունը 1992 թվականից անդամակցում է Հյուսիսատլանտյան համագործակցության խորհրդին (ՀԱԽՀ), 1997 թվականից դրա ժառանգորդ Եվրատլանտյան գործընկերության խորհրդին (ԵԱԳԽ), որոնք Դաշինքի հետ ուղիղ քաղաքական երկխոսության մեջ մտնելու հնարավորություն են տալիս, բացի այդ՝ «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրի շնորհիվ կողմերը գործնական կապեր են հաստատում տարբեր ոլորտներում՝ այդ թվում ռազմական համագործակցության՝ ընդունելով և

1 Տե՛ս ՀՀ ՊՆ Դ.Կանայանի անվան ազգային ռազմավարական հետազոտությունների ինստիտուտ «Ռազմավարական անվտանգային հետազոտություններ» հատոր# 3 Երևան 2014 էջ 345:

իրականացնելով անհատական գործընկերության մի քանի ծրագրեր: Երկրորդ փուլը ներառում է 2000 թվականից մինչ օրս, երբ հարաբերությունները ընդլայնվում և զարգանում են: <sup>1</sup>

Հայաստանի Հանրապետությունը իր արտաքին ռազմական քաղաքականության մեջ մտադիր է պահպանել ՆԱՏՕ-ի հետ հարաբերությունների ներկայիս զարգացումները և խորացնել համագործակցությունը՝ ուշադրություն սևեռելով «Անհատական գործընկերության գործողությունների ծրագրի» (ԱԳԳԾ), «Պլանավորման և վերանայման գործընթացի» (ՊՎԳ), «Պաշտպանության հաստատությունների կառուցման համար Գործընկերության գործողությունների ծրագրի» (ՊՀԿ-ԳԳԾ), «Ահաբեկչության դեմ պայքարի հարցերով Գործընկերության գործողությունների ծրագրի» (ԳԳԾ) վրա: Վերջին տարիների ընթացքում Հայաստանի Հանրապետությունը շոշափելիորեն ընդլայնել է իր մասնակցությունը ԳՀԽ-ի ծրագրում: Համագործակցությունը ՆԱՏՕ-ի հետ դարձել է Հայաստանի Հանրապետությանը արտաքին ռազմական քաղաքականության ամենադինամիկ զարգացող ուղղություններից մեկը: Որդեգրելով իրատեսական քաղաքականություն՝ Հայաստանի մասնակցությունը ԳՀԽ ծրագրում միայն առաջընթաց է ապրում: <sup>2</sup>

1990 ական թվականներին Հայաստանի և ՆԱՏՕ-ի միջև հաստատված հարաբերությունները, չնայած զանազան նախաձեռնություններին և հայտարարություններին, այդպես էլ էական բովանդակություն չստացան: Հայաստան-ՆԱՏՕ հարաբերություններում աշխուժացում նկատվեց 2002 թվականից:

1 Տե՛ս Քոչարյան Տիգրան Տոնիկի «Հայաստանի Հանրապետության ռազմական անվտանգության ապահովումը ազգային անվտանգության համատեքստում», Երևան, 2012, էջ 259:

2 Տե՛ս Քոչարյան Տիգրան Տոնիկի «Ազգային անվտանգության հիմունքների վերաբերյալ դասընթաց», Երևան, 2013, էջ 190:

<sup>3</sup>2002թվականի փետրվարին Երևանում կայացավ ԳՀԽ շրջանակում Հայաստանում անցկացվող առաջին խոշոր միջոցառումը՝ «Լավագույն համատեղ ջանք» շարքի գորավարժությունների պլանավորման գլխավոր խորհրդաժողովը: Խորհրդաժողովի ընթացքում հայտարարվեց, որ 2003 թվականին գորավարժությունները տեղի են ունենալու Հայաստանի տարածքում, ինչը որոշ մեկնաբանների կողմից որակավորվեց որպես «փոքրիկ սենսացիա»։ մինչ այդ Հայաստանում անց էին կացվել միայն հայ-ռուսական գորավարժություններ: <sup>4</sup> «Լավագույն համատեղ ջանք-2003» գորավարժությունները Հյուսիսատլանտյան դաշինքի պատմության մեջ առաջինն էին, որ անցկացվում էին Հայաստանի տարածքում: Ռուսաստանը առաջին անգամ էր մասնակցում նմանատիպ գորավարժությունների: Զորավարժություններին մասնակցելու նպատակով Հայաստան էին ժամանել նաև թուրք զինվորականներ: <sup>5</sup> 2006 թվականին Երևանում կայացան արտակարգ իրավիճակների և աղետների պայմաններում գործողություններին նվիրված «Փրկարար-2006 թվականի վարժանքների» պլանավորանք նվիրված հիմնական և եզրափակիչ համաժողովները: 2007 թվականի գարնանը Երևանում անցկացվեց ԱՄՆ-ի եվրոպական հրամանատարության կողմից կազմակերպված «Համատեղ ջանք-2007» երկշաբաթյա հրամանաշտաբային գորավարժությունները: 2007թվականի գարնանը Հայաստանում անցկացվեց նաև միջուկային և ռադիացիոն սպառնալիքների կանխմանը, բացահայտմանը և դիմակայմանը:

3 Տե՛ս Քոչարյան Տիգրան Տոնիկի «Հայաստանի Հանրապետության ռազմական անվտանգության ապահովումը ազգային անվտանգության համատեքստում», Երևան, 2012, էջ 268:

4 Տե՛ս Արա Թադևոսյան «Հայաստան-ՆԱՏՕ, առաջընթացի տաս տարիներ, 1999-2008», Երևան 2008, էջ 15:

5 Տե՛ս Cooperative Best Effort 2003, NATO update, JUNE 2003 (<http://www.nato.int/docu/update/2003>)

նը նվիրված համաժողով: Արդեն 2008 թվականի աշնանը Հայաստանը ԳՀԽ-ի շրջանակներում հյուրընկալեց Հարավային Կովկասում ՆԱՏՕ-ի կողմից երբևէ անցկացված խոշորագույն գործարվածությունները «Համատեղ աղել/Համատեղ նիզակակի 2008»:

2003 թվականին Հայաստանը եվրատլանտյան ինտեգրման գործընթացում կատարեց ևս մեկ կարևոր քայլ և միացավ ԳՀԽ պլանավորման և վերանայման գործընթացին, ինչին Վրաստանը և Ադրբեջանը ավելի վաղ էին միացել: Գործընկերները իրենց հայեցողությամբ էին միանում ՊՎԳ-ին, որը հիմնվում է ՆԱՏՕ-ի՝ պաշտպանության ոլորտում պլանավորում անցկացնելու պատկառելի փորձի վրա և ներառում է ինչպես երկկողմ, այնպես էլ բազմակողմ տարրեր: Պլանավորման յուրաքանչյուր երկարամյա փուլի շրջանակներում գործընթացին մասնակցելու ցանկություն արտահայտած գործընկերները պարտավորվում են պարբերաբար տեղեկություն տրամադրել ՆԱՏՕ-ին իրենց պաշտպանական քաղաքականության, Զինված ուժերի ժողովրդավարական վերահսկողության հետ կապված զարգացումների, ԳՀԽ-ի շրջանակներում իրականացվող համագործակցության շուրջ պետական քաղաքականության, համապատասխան ֆինանսատնտեսական ծրագրերի վերաբերյալ: Յուրաքանչյուր գործընկերոջ պատասխանի հիման վրա մշակվում է Պլանավորման և վերանայման գնահատման փաստաթուղթ: Ինչպես նաև, նախապատրաստվում են «Գործընկերության նպատակները», որոնցում շարադրվում են բոլոր այն միջոցառումները, որոնք գործընկերները պետք է իրականացնեն՝ սեփական Զինված ուժերը Դաշինքի Զինված ուժերի հետ փոխգործունակ դարձնելու նպատակով: Երկկողմ և բազմակողմ քննարկումներից հետո ՊՎԳ փաստաթուղթը և փոխգործունակության նպատակների փաստաթուղթը միասնաբար հաստատ-

վում են Դաշինքի և համապատասխան գործընկեր պետությունների կողմից: <sup>1</sup>

2005 թվականին Հայաստանի Հանրապետության Արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանը Հյուսիսատլանտյան խորհրդին ներկայացրեց առաջին ՀՀ-ՆԱՏՕ Անհատական գործողությունների ծրագիրը (ԱԳԳԾ): 2009 թվականին Հյուսիսատլանտյան խորհրդի նիստում քննարկվեց ՀՀ-ՆԱՏՕ նորոգված ԱԳԳԾ-ն: Փաստաթուղթը սահմանում է առաջնահերթությունները, ներդաշնակեցնում և կազմակերպում Հյուսիսատլանտյան դաշինք-գործընկեր պետություն հարաբերությունների բոլոր կողմերը: Այն գործընկեր պետությանը հնարավորություն է ընձեռնում զարգացնելու ՆԱՏՕ-ի հետ համագործակցությունը այն խնդիրների շուրջ, որոնք մեծ կարևորություն են ներկայացնում գործընկերոջ համար: <sup>2</sup> ԱԳԳԾ-երը ընդունվում են երկու տարի ժամկետով և թույլ են տալիս ՆԱՏՕ-ին առավել անհատական մոտեցում ցուցաբերել ԳՀԽ ծրագրում ընդգրկված գործընկերներին, որոնց հիմնական մոտեցումներից մեկը տարիներ շարունակ եղել է այն, որ ԳՀԽ-ն չափազանց նեղ մասնագիտացում ունի և բավարար ռեսուրսներ չի հատկացնում գործընկեր պետությունների համար առաջնայնություն ունեցող բարեփոխումների իրականացման գործում:

Հայաստանի ԱԳԳԾ-ն շոշափում է ՆԱՏՕ-ի հետ հարաբերությունների օրակարգում առկա հարցերի լայն շրջանակը և նախանշում է այն բնագավառները, որոնցում բարեփոխումներ իրականացնելու համար Հայաստանը ցանկանում է ստանալ Դաշինքի աջակցությունը: Ըստ ծրագրի՝ Հայաստանը պարտավորվում է բարեփոխումներ իրականացնել չորս հիմնական ուղղություններով՝ քաղա-

1 Տե՛ս NATO Handbook:

2 Տե՛ս “Ministerial Meeting of the North Atlantic Council, Held in Madrid on June 3, 2003: Final Communiqué” NATO Press Release, June 3.

քական և անվտանգությանն առնչվող հարցեր, պաշտպանական և ռազմական խնդիրներ, հասարակության իրազեկման, գիտության, բնապահպանության և քաղաքացիական ճգնաժամների պլանավորմանն առնչվող հարցեր, վարչական բնույթի և ռեսուրսներին առնչվող հարցեր: Ծրագրում շեշտը դրվում է պաշտպանական ոլորտի բարեփոխումների վրա, որոնք վերաբերում են ՀՀ Ջինված ուժերի ժողովրդավարական վերահսկողությանը, ազգային անվտանգության քաղաքականությանն առնչվող փաստաթղթերի մշակմանը, ռազմական փոխգործունակությանը, անձնակազմի ուսուցմանը և կառավարմանը, հրամանատարությանը, վերահսկողությանը և թիկունքային ապահովման երկարաժամկետ ծրագրերի մշակմանը, ազգային ռազմարդյունաբերական համալիրի բարելավմանը և սահմանային անվտանգությանը<sup>1</sup>: ՆԱՏՕ-ի հետ ԱԳԳԾ-ն, ինչպես նաև Եվրամիության հետ Եվրոպական հարևանության քաղաքականության, գործողությունների ծրագրի իրականացման նպատակով 2008 թվականի սեպտեմբերին ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի կարգադրությամբ ստեղծված միջգերատեսչական հանձնաժողով, Ազգային անվտանգության խորհրդի քարտուղար Արթուր Բաղդասարյանի նախագահությամբ: Հանձնաժողովի խնդիրն է ապահովել Եվրոպական կառույցների հետ Հայաստանի համագործակցությունը, այդ թվում՝ ՆԱՏՕ-ի ԱԳԳԾ շրջանակներում նախատեսված ընթացիկ աշխատանքների իրականացումը՝ քննարկումների կազմակերպման և դրանց արդյունքների հիման վրա համապատասխան պետական մարմինների աշխատանքների արդյունավետ կատարմանը նպաստելու

միջոցով:<sup>2</sup>

Դաշինքի հետ համագործակցության կարևոր ոլորտ է նաև փոխգործունակ կարողությունների կատարելագործումը հիմնականում խաղաղապահ բրիգադի զարգացման և ՆԱՏՕ-ի ղեկավարած գործողություններին ՀՀ Ջինված ուժերի գորախմբերի մասնակցության շրջանակներում: Գործողություններին մասնակցության ժամանակ ռազմավարական փոխադրումների և նյութատեխնիկական ապահովման հարցերում մեծ օժանդակություն է ստացվում Գերմանիայից և Հունաստանից: Սահմանված գրաֆիկով ընթանում է խաղաղապահ բրիգադի համալրման, անհրաժեշտ կարողությունների ձեռքբերման գործընթացը, որը գտնվում է Պաշտպանության նախարարության և Ջինված ուժերի ղեկավարության սևեռուն ուշադրության ներքո՝ մատնանշված լինելով նաև որպես Ջինված ուժերի միջնաժամկետ զարգացման պլանի առաջնահերթություններից մեկը: Ներկայումս հանգուցային է համարվում բրիգադի նոր ապահովման կարողությունների զարգացումը՝ 2015 թվականից հետո գործողություններում տեղակայված ստորաբաժանումներում ինքնաբավ ներուժ ունենալու նպատակով և այս հարցում էական նշանակություն ունի Դաշինքի երկրների կողմից երկկողմ օժանդակությունը: ՀՀ-ՆԱՏՕ ռազմական համագործակցությունը ապագայի և ուժերի փոխգործունակության բարելավման ուղղությամբ յուրաքանչյուր հանդիպման ժամանակ երկու կողմերն էլ արձանագրում են, որ այդ փոխգործակցության համար կենսական նշանակություն ունի ՀՀ Ջինված ուժերի խաղաղապահ գործողությունները՝ արդյունքում արժանանալով նաև խաղաղապահ առաքելության հրամանատարության բարձր

1 Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակությունը ՆԱՏՕ-ի հետ անհատական գործընկերության գործողությունների ծրագրի շրջանակներում» փաստաթուղթ (<http://www.armeniaforeignministry.com/fr/nato/paa-armenia.doc>):

2 Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կարգադրությունը միջգերատեսչական հանձնաժողով ստեղծելու մասին, ՆԿ-149-Ս/08.09.2008թ(<http://www.president.am>):

գնահատականին:

Հաշվի առնելով երկրի աշխարհագրական դիրքի, հատկապես՝ դեպի ծով ելքի բացակայությունը, Ադրբեյջանի և Թուրքիայի կողմից պարտադրված շրջափակումը և Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցի կարգավորվման ձգձգումը՝ Հայաստանը չէր կարող լծվել բացառապես եվրատլանտյան ինտեգրման գործին: Այդ իսկ պատճառով Ռուսաստանի և Իրանի հետ հարաբերությունները եվրաինտեգրման հետ մեկտեղ շարունակում են բարձր տեղ զբաղեցնել Հայաստանի արտաքին ռազմական քաղաքականության օրակարգում: Եվրատլանտյան համայնքի մաս կազմող մյուս պետությունների դավանած նորմերի խումբը մեծ գրավչություն է ներկայացնում Հայաստանի համար, քանի որ այն կարող է որոշ չափով հաստատել գաղափարական հավասարակշռություն և բերել շոշափելի օգուտներ արևմտյան օգուտների տեսքով: Անցած տարիների ընթացքում երկրում տեղի ունեցած ինստիտուցիոնալ և իրավական փոփոխությունների համար ուղեցույց են եղել եվրատլանտյան հանրության մաս կազմող կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ ՆԱՏՕ-ի սահմանած պայմանները: Թերևս Հայաստանի և եվրատլանտյան կազմակերպությունների միջև կապերի ամրապնդմանը նպաստում է նաև Հայաստանի և Եվրոպայի մշակութային ժառանգությունների որոշակի միատարրությունը:

Հայաստանի հարաբերությունները Ռուսաստանի և ՀԱՊԿ-ի հետ մնում են ՀՀ անվտանգության հիմքը, իսկ ՆԱՏՕ-ի և դրա անդամ պետություններից մի քանիսի, հատկապես՝ ԱՄՆ-ի, Հունաստանի և Ֆրանսիայի հետ հարաբերությունները ամրացնում են այդ հիմքը: Հայաստանը ոչ միայն ամրացնում է ՆԱՏՕ-ի հետ քաղաքական կապերը, այլև ՆԱՏՕ-ի օգնությամբ ջանում է շարունակել աշխատանքները ռազմական անվտանգության համակարգի բարեփոխման

րի ուղղությամբ՝ նպատակ ունենալով ստեղծելու այնպիսի քաղաքացիական վերահսկման և պաշտպանական ծրագրավորման և կառավարման համակարգ, որը հիմնված է ժողովրդավարական սկզբունքների վրա, համապատասխանում է ժամանակակից աշխարհի պահանջներին և ի գործ է արդյունավետ ապահովելու Հայաստանի ռազմական անվտանգությունն ու պաշտպանելու ազգային հիմնարար արժեքները թվարկված ազգային անվտանգության ռազմավարության և ռազմական դոկտրինում:<sup>1</sup>

Հայաստանի անդամակցությունը ԳԽՀ-ին հայկական Զինված ուժերի ներկայացուցիչներին հնարավորություն է ընձեռում ուսումնասիրելու Արևմտյան պետությունների Զինված ուժերի մարտավարությունը, ուսուցման մեթոդները և ընթացակարգերը, որոնք նորմերի տարածման հիշյալ գործընթացի մասն են կազմում: Հայաստանը 2004թ. խաղաղապահ գումարտակ ուղարկեց Կոսովո, որը ծառայում էր ամերիկացիների ղեկավարած բազմազգ ուժերի (KFOR) շրջանակներում՝ Հունաստանի Զինված ուժերի գումարտակի կազմում՝ 2004թ.: Հայաստանը որոշեց ակտիվացնել իր մասնակցությունը միջազգային խաղաղապահ ասպարեզում և բժիշկներից, սակրավորներից, վարորդներից բաղկացած խումբ ուղարկեց Իրաք: 2008թ. KFOR-ում ծառայող հայկական զորախմբի թվաքանակը կրկնապատկվեց, 2010թ-ին հայ խաղաղապահները միացան Աֆղանստանում ՆԱՏՕ-ի Միջազգային անվտանգության օժանդակության ուժերին (ISAF)՝ գերմանական հրամանատարության ներքո:

Դաշինքի հետ համագործակցության մյուս կարևոր ոլորտը փոխգործունակ կարողությունների կատարելագործումն

1 Տես Քոչարյան Տիգրան Տոնիկի «Ազգային անվտանգության հիմունքների վերաբերյալ դասընթաց», Երևան, 2013, էջ 2013:

էր՝ հիմնական խաղաղապահ բրիգադի զարգացման և ՆԱՏՕ-ի ղեկավարած գործողություններին ՀՀ Զինված ուժերի զորախմբերի մասնակցության շրջանակներում: Գործողություններին մասնակցության ժամանակ ռազմավարական փոխադրումների և նյութատեխնիկական ապահովման հարցերում մեծ օժանդակություն է ստացվում Գերմանիայից և Հունաստանից: <sup>1</sup>

Ջարգանում է նաև ռազմական կրթության և ուսման բնագավառները, որոնցում զգալի դեր է կատարում ԱՄՆ-ի, Իտալիայի և մյուս երկրների հետ համագործակցությունը: ԱՄՆ-ի և Մեծ Բիրտանիայի փորձագետների օգնությամբ աշխատանքներ են տարվում պրոֆեսիոնալ սերժանտական կազմի զարգացման ռազմավարության մշակման ուղղությամբ՝ այդ գործընթացը դիտարկելով որպես սպաների գիտելիքների և սերժանտների փորձի համադրման շնորհիվ ստորաբաժանումների օպերատիվ արդյունավետության և Զինված ուժերում կարգապահության բարձրացման միջոց:

Ե՛վ Երևանը, և՛ Բրյուսելը պաշտոնական հարաբերությունների մակարդակով գոհ են երկկողմ համագործակցությունից: 2008 թ. նոյեմբերին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի ՆԱՏՕ-ի կենտրոնական կատարած այցի ընթացքում նախագահը և ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղար Յենս Ստոլտենբերգը բարձր են գնահատել ՀՀ-ՆԱՏՕ փոխգործակցության մակարդակը և գոհունակություն հայտնել ԱԳԳԾ-ի իրականացման ընթացքի կապակցությամբ: <sup>2</sup>

ՀՀ-ՆԱՏՕ ռազմական համագործակ-

ցությունը վերջին շրջանում հարուստ է կարևոր իրադարձություններով: 2010թ-ին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը պաշտոնական այցով գտնվում էր ՆԱՏՕ-ի կենտրոնականայանում, նույն տարում ՀՀ-ում՝ Կոտայքի մարզում անցկացվեցին «Աղետների արձագանքման եվրատլանտյան համադասող կենտրոն»-ի քաղաքացիական արագ արձագանքման զորավարությունները: 2011 թ-ին ՀՀ և ՆԱՏՕ-ն կնքեցին 3-րդ ԱԳԳԾ: 2012թ-ի մայիսին ՀՀ Արտաքին գործերի նախարար Էդվարդ Նալբանդյանը Չիկագոյում մասնակցում էր Աֆղանստանում խաղաղապահ առաքելությանը նվիրված ՆԱՏՕ-ի գործընկեր պետությունների բարձրաստիճան ներկայացուցիչների զագաթնաժողովին: 2012 թ-ի սեպտեմբերին ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարը պաշտոնական այցով ժամանել էր Երևան: 2013թ-ի սեպտեմբերին հանրային դիվանագիտության հարցերով ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարի խորհրդական Կոլինդա Գրաբար-Կիտարովիչը Երևանում մասնակցում էր ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի երդման պաշտոնական արարողությանը: 2014թ-ի մարտին Երևան էր ժամանել ՆԱՏՕ-ի Խորհրդարանական Ասամբլեայի քաղաքական կոմիտեի՝ համագործակցության գլխավոր կոմիտեի պատվիրակությունը: Մայիսին Բրյուսելում կայացած ՀՀ-ՆԱՏՕ հանդիպմանը մասնակցեցին ՀՀ արտաքին գործերի նախարար Էդվարդ Նալբանդյանը և պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանը, ՀՀ պատվիրակությունը հանդիպեց ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարի հետ:

2014 թ-ի մայիսի 23-ին Հայատանի Հանրապետությունը և ՆԱՏՕ-ն համաձայության եկան 2014-2016 թթ 4-րդ ԱԳԳԾ-ի շուրջ: Նույն տարվա սեպտեմբերի 4-ին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը մասնակցեց միջազգային անվտանգության օժանդակության ուժերի շուրջ հրավիրված ՆԱՏՕ-ի անդամ և

1 Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալ Դավիթ Տոնոյանի այցը Բրյուսել՝ մասնակցելու «28+Հայաստան» ձևաչափով ՆԱՏՕ-ի քաղաքական և գործընկերության կոմիտեի նիստին (<http://www.mediamax.am/am-news-104-1425.html>, June 17.2011):

2 Տե՛ս նախագահ Սերժ Սարգսյանի իրացագրույցը գերմանական «Frankfurter Allgemeine Zeitung» թերթին 2008թ նոյեմբերի 11 (<http://www.president.am/event.Vrjess/arm>):

գործընկեր պետությունների և կառավարությունների ղեկավարների գազաթնաժողովին: Նախագահը հանդես եկավ ելույթով: Նոյեմբերին Հայաստանում կազմակերպվեց 8-րդ «ՆԱՏՕ-ի շաբաթ» միջոցառումները: Դեկտեմբերի 2-ին ՀՀ Արտաքին գործերի նախարար Էդվարդ Նալբանդյանը Բրուսելում մասնակցեց ՆԱՏՕ-ի Արտաքին գործերի նախարարների հանդիպմանը: 2015թ-ի ընթացքում հայկական խաղաղապահ ուժերը շարունակում էին ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում գործունեություն ծավալել Աֆղանստանում: 2015 թ-ի հունվարի 14-16-ին պաշտոնական այցով Հայաստան էր ժամանել ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարի Կովկասյան և Կենտրոնական Ասիայի հարցերով հատուկ ներկայացուցիչը: 2016 թ-ի հուլիսի 8-ին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը, արտաքին գործերի նախարար Էդվարդ Նալբանդյանը և պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանը Վարշավայում մասնակցեցին ՆԱՏՕ-ի գազաթնաժողովին: Այսպիսով՝ ամփոփելով ՀՀ-ՆԱՏՕ հա-

մագործակցության՝ անցած տարիների դինամիկան՝ կարող ենք արձանագրել, որ այդ տարիների ընթացքում Հյուսիսատլանտյան դաշինքը և Հայաստանը կարողացել են օգտվել ստեղծված հնարավորությունից և նոր թափ հաղորդել դարավերջին հաստատված երկխոսությանը՝ նախադրյալներ ստեղծելով կապերի հետագա ամրապնդման համար: Ռուսաստանի Դաշնությունից հետո Հայաստանի Հանրապետությունը ՀԱՊԿ-ի այն անդամ պետություններից է, որը վերջին տարիներին հարաբերությունների բավականին լայն շրջանակ է զարգացրել ՆԱՏՕ-ի հետ: Լինելով Հավաքական անվտանգության մեկ այլ կազմակերպության անդամ՝ Հայաստանը շարունակում է խորացնել կապերը Հյուսիսատլանտյան դաշինքի հետ՝ փորձելով նույր հավասարակշռության պահպանման միջոցով իր համար ստեղծել անվտանգության բազմաշերտ համակարգ, որը թույլ կտա սեփական անվտանգության ապահովման համար հենվել ոչ թե մեկ, այլ մի քանի ուժերի վրա:

## ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Արա Թադևոսյան, «Հայաստան-ՆԱՏՕ, առաջընթացի տաս տարիներ, 1999-2008» Երևան 2008:
2. «Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակությունը ՆԱՏՕ-ի հետ անհատական գործընկերության գործողությունների ծրագրի շրջանակներում» փաստաթուղթ (<http://www.armeniaforeignministry.com/fr/nato/paa-armenia.doc>):
3. Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կարգադրությունը միջգերատեսչական հանձնաժողով ստեղծելու մասին, ՆԿ-149-Ա/08.09.2008թ(<http://www.president.am>):
4. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալ Դավիթ Տոնոյանի այցը Բրյուսել՝ մասնակցելու «28+Հայաստան» ձևաչափով ՆԱՏՕ-ի քաղաքական և գործընկերության կոմիտեի նիստին(<http://www.mediamax.am/am-news-104-1425.html>, June 17.2011):
5. ՀՀ ՊՆ Դ.Կանայանի անվան ազգային ռազմավարական հետազոտությունների ինստիտուտ «Ռազմավարական անվտանգային հետազոտություններ», հատոր# 3, Երևան, 2014:
6. Նախագահ Սերժ Սարգսյանի հարցազրույցը գերմանական «Frankfurter Allgemeine Zeitung» թերթին 2008թ նոյեմբերի 11 (<http://www.president.am/event.Vrjess/arm>):
7. Տիգրան Տոնիկի Քոչարյան, «Հայաստանի Հանրապետության ռազմական անվտանգության ապահովումը ազգային անվտանգության համատեքստում», Երևան, 2012:
8. Տիգրան Տոնիկի Քոչարյան, «Ազգային անվտանգության հիմունքների վերաբերյալ դասընթաց», Երևան, 2013:
9. Cooperative Best Effort 2003, NATO update, JUNE 2003 (<http://www.nato.int/docu/update/2003>).
10. NATO Handbook.

## АРМЕНИЯ–НАТО: КРАТКИЙ АНАЛИЗ ВОЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ

**АНЖЕЛА МНАЦАКАНЯН**

*Младший специалист управления кадров и военного образования МоРА ,  
младший служащий 1-ого ранга*

В статье анализируется сотрудничество между Республикой Армения и НАТО, в частности, план индивидуального партнерства и партнерства ради мира.

## ARMENIA–NATO: A BRIEF ANALYSIS OF MILITARY RELATIONS

**ANZHELA MNATSAKANYAN**

*Ministry of Defence of the Republic of Armenia,  
First class junior specialist of Personnel Management and Military Education Department*

The article presents and analyses cooperation between the Republic of Armenia and NATO, particularly the membership in the Individual Partnership Action Plan and the Partnership for Peace.